

Retningslinier for større skriftlige opgaver

af Erik Kristensen

Version 4.3

1 Forsiden

Sørg for, at opgavens titel er så præcist formuleret som muligt fx:

»Amerikanisering af Danmark og af dansk ungdomslitteratur i 1950erne«

Følgende titel er alt for bred til en opgave på 10 sider fx:

»Amerikaniseringen af det danske samfund«

Det er et område eller emne, men ikke en titel. Selve opgaveformuleringen skal endda indsnævre titlen yderligere ved fx at pege på specifik litteratur - i dette tænkte eksempel kunne det være Leif Panduros *Rend mig i traditionerne* (1958). Læg mærke til, at titlen tydeligt viser, at der er brug for to fag for at løse opgaven: dansk og historie. Når du skal skrive en to-faglig opgave, kan det altså godt betale sig at følge samme princip, som du har lært i forbindelse med AT (der jo både er to-fagligt og tværfakultært).

På forsiden skal dit (eksaminandens) navn også stå og navnet på din vejleder, hvilke fag, du skriver i, og datoen for afleveringen.

Må man finde et fint billede til sin forside? Ja, det må man. Men sørg for, at billedet har en umiddelbar relevans for emnet. Giver det ekstra point, hvis man laver en flot forside? Nej!

2 Indholdsfortegnelsen

Sådan en skal der være og den skal indeholde sidetal. Sidetallene skal være korrekte og en opgaves første nummererede side er side tre (forsiden er side et og indholdsfortegnelsen er side to – men på de to sider skal der ikke være sidetal nederst på siden). På side tre skal opgavens INDLEDNING være.

Husk, at den der bedømmer din opgave kan læse rigtigt meget ud af sådan en indholdsfortegnelse, så du har fx ikke lyst til, at den signalerer, at du har mange redegørende afsnit.

3 Indledningen

Din indledning vil blive nærlæst af den, der bedømmer din opgave, så her skal du være super skarp. Indledningen skal først og fremmest fungere som en slags uddybning af din opgaveformulering (dette gælder både, hvis du på egen hånd har lavet opgaveformuleringen eller hvis din vejleder(e) har formuleret den til dig).

Du skal først formulere 3-5 linier, der fungerer som en generel introduktion til dit emne/problemstilling. Det kan lyde sådan her:

»Den amerikanske indflydelse på dansk kultur tog kraftigt til i styrke i tiden lige efter 2. Verdenskrig. Danmark blev - som så mange andre lande - i høj grad økonomisk afhængig af USA i efterkrigsårene og med den økonomiske afhængighed fulgte en kulturel afsmitning. Men hvilket omfang havde denne afsmitning på den danske ungdomskultur? Kan man påvise, at den danske ungdomslitteratur fra 1950erne faktisk blev amerikaniseret?¹«

Så skal du beskrive, hvad du vil undersøge:

»Denne opgave vil undersøge Leif Panduros roman fra 1958 *Rend mig i traditionerne* med henblik på at fastslå, hvor stor en indflydelse amerikansk ungdomskultur har haft på udformningen af denne roman.«

Så skal du forklare, hvordan du vil undersøge det:

»Undersøgelsen vil tage afsæt i en komparativ analyse af *Rend mig i traditionerne* og den amerikanske ungdomsroman af J.D. Salinger *Catcher in the Rye* (1951) med henblik på at afdække graden af påvirkning. I den forbindelse vil begrebet »intertextualitet« blive anvendt og diskuteret. Romanerne vil dog ikke kun blive gjort til genstand for en litterær (monumentarisk) læsning, men også for en kildekritisk (dokumentarisk) læsning, der munder ud i en diskussion om brugen af skønlitterære kilder i historiefaget.²«

Så skal du skrive lidt om opgavens struktur/disposition:

»Inden selve analysen er det dog nødvendigt at definere, hvad der menes med begrebet »amerikanisering« og at gøre rede for USAs politiske og økonomiske indflydelse i efterkrigsårene. Hertil vil jeg bl.a. anvende Peter Knoop Christensens antologi *USA og os* (1984).«

---

¹Her kunne man passende diskutere (evt. i en note eller i et redegørende afsnit), hvilken (negativ?) ladning begrebet »amerikanisering« har/har fået.

²På den måde kommer begge fags metoder i spil og det højeste taksonomiske niveau (vurdering/diskussion) er også med.

Læg mærke til, at jeg langt hen ad vejen undgår »jeg-form«. Men til sidst tillader jeg mig dog at skrive »jeg« – bare man ikke overdriver brugen af det, er det OK. Læg også mærke til, at jeg henter mine oplysninger fra et anerkendt værk om perioden (og ikke fra fx Wikipedia!). Jeg angiver ikke alle bogens bibliografiske oplysninger i denne sammenhæng, da jeg jo ikke citerer fra den her.

Der er en enkelt formulering, som man desværre finder i mange indledninger:

»Jeg har valgt at skrive om dette emne, fordi jeg synes, at det er meget spændende.«

Formuleringer af den type må ikke forekomme, da det fjerner fokus fra opgaven/det videnskabelige produkt og flytter det over på den, der har skrevet opgaven. Selvom man ikke må skrive eksplicit, at man finder emnet spændende, må man godt vise det igennem den omhyggelighed, hvormed man foretager og fremlægger sin undersøgelse.

4 Redegørende afsnit

Selvfølgelig kan man ikke helt undgå redegørende afsnit i en opgave – de må bare ikke fylde særligt meget! Men hvad kan/skal man så gøre rede for?

Hvis det er en litterær opgave, er det en god ide at præsentere den litterære genre, som man vil beskæftige sig med. Her er det en meget god ide at finde en eller helst flere bøger om genren og præsentere bøgernes synspunkter (ved hjælp af både direkte og indirekte citater). Bedst er det jo, hvis man kan finde to, der er uenige.

I et redegørende afsnit (og heller ikke andetsteds i opgaven) må man i øvrigt *aldrig* skrive et referat af den eller de værker, man vil analysere. Din vejleder og censor har læst værkerne!

Hvis der er tale om et historisk emne bliver man også nødt til at skrive noget generelt om den periode, man vil beskæftige sig med. Her er det dog meget vigtigt, at man ikke baserer sin fremstilling på bare een bog. Man skal bruge flere fremstillinger og hvis disse er forskellige (det er de som regel), skal man skrive, hvordan de er forskellige og hvorfor. Kort sagt: man skal hele tiden forholde sig kritisk!

Hvis opgaven er to-faglig betyder det *ikke*, at man skal skrive et dobbelt så langt redegørende afsnit. Sørg for at sammenskrive afsnittet, så opgaven ikke bliver to-delt (to-fagligt er nemlig ikke det samme som to-delt!). Spørg dine faglige vejledere til råds, når du taler med dem.

5 Analyseafsnittet

Dette er enhver opgaves helt centrale (og længste) afsnit! Det er her, du viser, at du kan anvende en metode på et stykke tekst (eller en film osv.). Censor er meget interesseret i dette afsnit.

Hvis der er tale om en litterær opgave skal man lave en litterær analyse, som du kender det fra (nogle af) dine danske og engelske stile. Her gælder reglerne: kom helt tæt på teksten, find velvalgte citater fra teksten og kommenter på dem. Hvis man analyserer en hel roman bliver man nødt til at fokusere på nogle særlige elementer – ellers bliver man aldrig færdig. I mit eksempel nøjes jeg med at finde »træk i den danske roman, som er tydeligt inspireret af den amerikanske«. Opgaven skal jo være så snæver og fokuseret som muligt.

I en historieopgave er kildekritikken ofte det væsentligste og her skal man huske at præsentere sine kilder (ekstern kildekritik) inden man går til selve analysen af dem (intern kildekritik). Husk, kilder kan også være forskellige fremstillinger (fx en borgerlig og en marxistisk) af fx »Den danske velfærdsstat i 1960erne«. Så kan man jo nemt påpege nogle forskelle.

I en samfundsfagsopgave er der stor fokus på at man kan anvende den relevante metode på noget eksempelmateriale. Her skal man også kunne vurdere metodens begrænsninger og fordele.

I to-faglige opgaver er det vigtigt, at begge fags metoder (fx litterær analyse i dansk og kildekritik i historie) bringes i spil - ikke nødvendigvis i ligeligt omfang dog. Spørg dine faglige vejledere om, hvad der forventes i hvert fag i forhold til den konkrete problemstilling, du arbejder med.

6 Diskussionsafsnittet

I de fleste opgaveformuleringer vil du også blive bedt om at diskutere og/eller vurdere noget. Men hvad vil det sige at diskutere og vurdere?

Du vil muligvis blive bedt om at diskutere nogle begreber og/eller et særligt fokuspunkt for din analyse og her er det netop vigtigt, at du baserer din diskussion på den analyse, du har foretaget - ellers bliver diskussionen upræcis og ukonkret.

I dette konkrete eksempel med dansk og amerikansk ungdomslitteratur kunne man fx blive bedt om at diskutere og vurdere *graden og/eller årsagen* til amerikansk påvirkning. Dette indebærer, at man har en teoretisk baggrund i form af relevant sekundærlitteratur om amerikanisering generelt fx, som man kan diskutere »op imod« (denne sekundærlitteratur har man givetvis præsenteret i sit redegørende afsnit). Når man har analyseret teksterne kan og må man nemlig godt udtale sig autoritativt om netop den/de tekster, man har analyseret. Netop i diskussionsafsnittet har man altså mulighed for at skrive »sin egen mening« (vurdering) af teksterne.

Nogle gange vil man blive bedt om at diskutere og vurdere begreber eller forklaringsmodeller i teoretiske tekster (fx i samfundsfag) og her vil man typisk skulle vurdere dem på baggrund af nogle cases.

Hvis du er det mindste i tvivl om, hvad og hvordan du skal diskutere/vurdere i den konkrete opgave, du sidder med, skal du straks bede om vejledning hos dine to faglige vejledere.

7 Konklusionen

Også et meget vigtigt afsnit, da man jo principielt set skal kunne læse den sammen med indledningen og dermed få et godt indtryk af, hvad opgaven handler om og konkluderer. Kort sagt: de spørgsmål, man stiller i indledningen, skal besvares i konklusionen!

Det er også i konklusionen, at man kan vurdere sin egen undersøgelse. Hvor relevant var den valgte fremgangsmåde (dvs. metode) og hvad kunne man eventuelt have gjort anderledes (forhåbentligt ikke alt for meget)? I nogle opgaver kan det være en god idé at lave et separat vurderingsafsnit før selve konklusionen. Spørg din(e) faglige vejleder(e) til råds om dette!

For at underbygge sine konklusioner skal man henvise til sin opgaves analyseafsnit og diskussionsafsnit (gerne med interne sidehenvisninger).

»Det er således tydeligt, at Leif Panduro i *Rend mig i traditionerne* har ladet sig kraftigt inspirere af Salingers roman (jf. s. 6).«

Her henviser jeg til min egen opgave, nærmere bestemt mit analyseafsnit, hvor jeg åbenbart har fundet nogle klare eksempler på denne »inspiration«.

Endelig kan man også vælge at perspektivere i sin konklusion. Som hovedregel må man ikke skrive noget »nyt« (dvs. noget man ikke har været inde på tidligere i sin opgave) i en konklusion. Men det er naturligvis tilladt at vise, at man faktisk har læst mere litteratur inden for opgavens emneområde eller at man kan se et videre perspektiv i undersøgelsen.

»Klaus Rifbjergs roman *Den kroniske uskyld* (1958) - altså fra samme år som Panduros roman - behandler ligeledes en mandlig teenagers konfrontation med voksenlivet. Også her kan man spore en klar inspiration fra Salinger (fx ved brugen af en (upålidelig?) 1. persons fortæller og meget andet).«

På denne måde holder man sig stadig indenfor opgavens emneområde (»Amerikanisering af dansk ungdomslitteratur i 1950erne«), men man viser, at man har læst mere end, hvad opgavens titel måske antyder. Kort sagt: perspektivering skal være umiddelbart relevant. Hvis den er det, øger du din opgaves troværdighed, men hvis den *ikke* er relevant, sker det modsatte.

8 Litteraturhenvisninger og litteraturliste

Lad os begynde med litteraturlisten:

- Den *skal* ordnes alfabetisk efter forfatterens efternavn.
- Titler på bøger skal *kursiveres*.
- Titler på artikler og digte skal i »anførselstegn«.
- Udgivelsessted, forlag og årstal skal angives.
- Man *kan* dele sin litteraturliste op i primær og sekundærlitteratur.
- Primærlitteratur er den litteratur, man selv analyserer. NB! En historiker ville kalde det »Kilder«.
- Sekundærlitteratur er »alt det andet«.
- Hjemmesider skal indeholde navnet på forfatteren og man skal angive, hvornår man selv har besøgt hjemmesiden.

Litteraturhenvisninger:

1. Den traditionelle model, hvor alle bibliografiske oplysninger anføres i noten³ (S. 345 i Jensen, Jens *Den store bog om undulater*, Kbh., Gyldendal 2009.)
2. Den moderne model, hvor man kan nøjes med at angive forfatterens efternavn, bogens udgivelsesår og så sidetallene. (Jensen 2009: 345). Så behøver man ikke engang bruge en note på det, men blot lave en parentes lige efter sit citat.

Man bruger ofte forkortelsen »p.« (pagina) i stedet for »s.« (side).

Når man henviser til den samme tekst to eller flere gange i træk – noget man helt sikkert vil få brug for i sit analyseafsnit – behøver man ikke at anføre alle bibliografiske oplysninger hver gang. Så gør man sådan:

»Det er en videnskab for sig at afgøre, hvilken farvetegning en undulat vil få da det beror på komplicerede genetiske love.« (Ibid. p. 34).

Man bruger en forkortelse af det latinske adverbium *ibidem*, der betyder »samme sted«, dvs. fra samme tekst. Første gang man refererer til en bog skal alle bibliografiske oplysninger selvfølgelig anføres – hvis man bruger Model 1. Hvis man bruger Model 2, kan man jo nøjes med forfatterens efternavn, udgivelsesår og sidetallet.

---

³Fodnoter kan også bruges til at komme med uddybende forklaringer på fx begreber, man anvender i brødtæksten. Men pas på at fodnoten ikke bliver for lang. Helst ikke mere end to – tre helsætninger.

9 Sprog og struktur

Sproget i en opgave skal være et korrekt (ingen stavfejl og kommafejl!) akademisk dansk (eller engelsk, hvis man er bedre til engelsk end til dansk). Og hvad menes der så med det?

Det betyder ikke, at man nødvendigvis skal bruge mange fremmedord, men man skal anvende den fagterminologi, der er relevant for det, man undersøger. Det betyder også at man udtrykker sig »neutralt« og »objektivt«. En formulering som den følgende, må ikke forekomme:

»Peter Høeg problematiserer på fornem vis den vestlige kulturimperialisme i sin roman *Kvinden og Aben* (1996) og jeg kan kun være helt enig i hans kritik.«

En sådan formulering hører ikke hjemme i en akademisk opgave men i et læserbrev eller en kronik. Men man må godt skrive:

»Peter Høeg problematiserer på fornem vis den vestlige kulturimperialisme i sin roman *Kvinden og Aben* (1996).«

Frasen »på fornem vis« er selvfølgelig værdiladet, men den går helt klart kun på en vurdering af bogens litterære kvaliteter, som man jo nok har analyseret tidligere i sin opgave. På den måde forbliver fokus på studieobjektet (bogen) og flytter sig ikke hen på opgaveskriveren.

Udover de store afsnit i en opgave (indledning, redegørende afsnit, analyseafsnit og konklusion) skal strukturen i de enkelte afsnit være logisk. Det betyder, at man i starten af fx sit analyseafsnit kort skriver, hvad man vil gøre og i hvilken rækkefølge. Og man slutter af med en kort delkonklusion. Det bør man også gøre efter hver analyse, hvis man analyserer flere forskellige tekster (eller andet materiale) i sit analyseafsnit. Kort sagt: man skal guide sin læser.

På det rent sproglige niveau skal man sørge for at veksle mellem korte og (ikke alt for) lange sætninger. Det er det mest læsevenlige. Underafsnit må ikke være alt for korte (som hovedregel mindst tre helsætninger), men heller ikke alt for lange (som hovedregel maksimalt 8 helsætninger).

10 Layout og typografi

I den type opgaver, som du typisk skal skrive i gymnasiet og på de videregående uddannelser, gælder det generelt *ikke* om at bruge en meget iøjnefaldende sideopsætning. Tværtimod bør man bestræbe sig på at lave en neutral og læservenlig opsætning – nogle ville sige »kedelig«. Altså ikke noget med at eksperimentere med mange forskellige skrifttyper og den slags.

I selve brødteksten anvender man en skrifttype med seriffer – dvs. »fødder« – fx Times/Times New Roman, Garamond eller Palatino. Til overskrifter kan man enten vælge at bruge den samme skrifttype som i brødteksten, eller man kan vælge en skrifttype uden »fødder« – fx Helvetica.

Skrifttypens størrelse i brødteksten sættes ofte til 12 pkt., men i virkeligheden er 11 pkt. mere læsevenligt, så det må du selvfølgelig gerne vælge. Overskrifter vil så typisk være i 14 pkt. og eventuelt med fed skrift.

Linieafstanden i brødteksten sættes ofte til 1,5, men i virkeligheden er 1,3 mere læsevenligt, så hvis du kan lave den indstilling, må du meget gerne gøre det.

Man bør både anvende en lige højre og venstre margin, da en såkaldt »løs« højremargin kan få opgaven til at se noget rodet ud.

Når du citerer, bør du fremhæve citaterne ved at lave linieskift og indryk (og citationstegn) på samme måde, som jeg har gjort i dette dokument. Så slipper du for at kursivere dine citater. Dette giver mere »luft« i din brødtekst og bevirker, at din opgave bliver nemmere at læse. Så bliver censor glad!

Når du har brug for at fremhæve noget i din tekst, skal du altid bruge *kursiv*. Du må aldrig bruge **fed** (det er alt for voldsomt, som du sikkert kan se) og heller ikke understregning (det gjorde man, da man skrev på skrivemaskine og brugte skrifttypen Courier).

Kort sagt: hvis du »kopierer« den opsætning, som jeg har valgt i dette dokument, går du ikke helt galt i byen. Jeg har dog hverken brugt Word eller OpenOffice til opsætningen af dette dokument, men et rigtigt tekstbehandlingsprogram, der hedder L^AT_EX. Så hvis du ikke helt kan matche »lækkerheden« i denne opsætning, skal du ikke være ked af det. Men du kan komme ret tæt på, hvis du vil.

Tillæg: Den naturfaglige SRP

Teksten her beskriver nogle særlige karakteristika, der er i akademiske opgaver inden for naturfagene. Denne tekst er en supplerende tekst til "Retningslinier for større skriftlige opgaver". De overordnede generelle krav til at skrive en solid akademisk opgave er beskrevet der, og gælder også for den naturfaglige SRP.

Grundlæggende kan man skelne mellem to typer SRP-opgaver med naturfag. I den ene type indgår der eksperimentelt arbejde (eller observationer), hvor man selv laver data. Den anden type er baseret på teoretisk arbejde. Begge typer kan lade sig gøre inden for rammerne af SRP, men målene for SRP bliver langt nemmere at honorere i en opgave med eksperimentelt arbejde, da naturfagernes faglige metoder er stærkt knyttet til det eksperimentelle arbejde og da målet om at opgaven skal indeholde nyt netop indfries ved eksperimentelt arbejde. Dette kan du tale med din faglærer og vejleder om.

I nedenstående beskrivelse af hvad det redegørende afsnit, analyseafsnittet og diskussionsafsnittet skal indeholde i en SRP-opgave med naturfag har vi valgt at inddrage begge typer SRP-opgaver.

Det redegørende afsnit

I de naturfaglige fag skal man i det redegørende afsnit redegøre for det naturfænomen, som er centralt for opgaven (fx flyvende raket, celledeling, ophobning af kviksølv i tun, frørs nervebaner etc.) ved at beskrive fænomenet vha teori og ved at definere relevante fagtermer klart og entydigt.

I eksemplet med frørs nervebaner vil det være relevant at inddrage grundlæggende biologifaglig teori om nervebaner og her f.eks. beskrive hvad ionkanaler, synapser og nerveceller er med dertil hørende relevante faglige termer. Ligeledes vil det inden for fysikfaget være relevant at inddrage elektricitetslære og definere fagtermer som f.eks. spænding, strømstyrke og ledningsevne.

Hvis et naturvidenskabeligt fag kombineres med et humanistisk eller samfundsfagligt fag, kan det ske, at der ikke er knyttet eksperimentelt arbejde til opgaven. Man beskriver i denne type SRP-opgave, naturfænomenet som opgaven omhandler på samme vis som i SRP-opgavetyper, hvor der indgår eksperimentelt arbejde.

Eks. hvis opgaven omhandler HIV/aids, er det her, man beskriver HIVs livscyklus, smitte og hvordan HIV fører til sygdommen aids. Herefter kan man redegøre for menneskets immunforsvar, hvordan sygdommen angriber, behandling mm. Her kan også indgå data om sygdommens udbredning i DK, Europa eller USA alt efter, hvad der er relevant.

I modsætning til samfundsfag og humaniorafag er der inden for naturfagene ikke et krav om, at man baserer sin redegørelse på flere bøger. En grundbog kan ofte gøre det, da definitioner af fagtermer i naturfagene ikke er forskellige fra bog til bog. De forskelle man kan se er formidlingsmæssige forskelle, som gerne afspejler sig i forskelle i det faglige niveau. Det er vigtigt, at opgaven ikke er et afskrift af grundbogen (bøgerne) men din egen formidling af stoffet.

Det redegørende afsnit kan også indeholde en beskrivelse af den forsøgsopstilling man har benyttet til at producere data med. Endelig kan der også redegøres for andres produktion af data (fx målinger af exoplaneter eller mængden af fisk i Nordsøen) i den type SRP-opgaver, hvor man ikke selv laver eksperimentelt arbejde.

En redegørelse af eksperimentelt arbejde er en beskrivelse af hvad man konkret har målt på, med hvilket udstyr man har målt med samt hvordan og hvor længe man har målt, således at andre ud fra beskrivelsen ville kunne foretage samme målinger.

Analyseafsnittet

I analyseafsnittet skal man i naturfag for det første teoretisk gå skridtet videre fra at redegøre for naturfænomenet til at opsplitte naturfænomenet i mindre dele for at kunne vide hvad der er relevant at måle på. Man kan jo ikke måle på det hele, så derfor skal man ud fra en teoretisk analyse udpege, hvilke målinger, der er relevante at lave set i forhold til opgaveformuleringen. For det andet skal man lave en analyse af de data, man producerer. Det gøres ved at lave grafer, kurver, matematiske modeller, diagrammer etc. Altså kort sagt laver man enten en grafisk og/eller matematisk fremstilling af data for at få det centrale i målingerne tydeligt frem.

I en naturvidenskabelig opgave, hvor egne eksperimenter ikke indgår, er det her man forklarer uddybende om emnet og problemstillingen omkring naturfænomenet. Dette gøres ved at anvende generel teori, almene faglige principper og begreber til at undersøge og forklare specifikke konkrete problemer/fænomener i en bestemt kontekst.

I eksemplet fra før, hvor HIV/aids indgik i opgaven, er det i det analyserende afsnit, man forklarer, hvorfor en HIV vaccination er svær at designe.

Selvom man ikke selv skal lave eksperimenter i opgaven, er det her en god ide at inddrage data fra andres eksperimenter, eksempelvis fra forskning indenfor området.

Diskussionsafsnittet

I diskussionsafsnittet skal man vurdere og diskutere kvaliteten af data i forhold til teorien, eksperimentets udførelse og designet af eksperimentet ved at forholde sig, ja vurderende og diskuterende til følgende slags spørgsmål:

Er det gode eller dårlige data? Er der uoverensstemmelse mellem teori og data og i så fald hvorfor? Hvilke fejlkilder er der? Kunne man designe forsøgsopstillingen anderledes og få mærkbart bedre data ud af det? Kan man besvare SRP-opgaveformuleringen ud fra ens data og følgende dataanalyse eller ej?

I SRP-opgaver, hvor naturfaget indgår som redskabsfag skal man kunne vurdere, hvad der er relevant af naturfaglig viden og analyse i forhold til opgavens problemstilling. Eksempelvis skal man kunne vurdere, hvilket biologifagligt indhold der skal til for at kunne foretage en historiefaglig analyse af HIV/aids krisen i 1980'ernes USA, eller en engelskfaglig analyse af en film, hvori HIV/aids krisen skildres. Dette sikrer, at der foretages et solidt samspil mellem de to fag.